

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БЕРЕЗІНА ОЛЕНА ЮРІЇВНА

УДК 314:331(043)

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОРПОРАЦІЙ В СИСТЕМІ
СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН**

Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Черкаському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Сазонець Ігор Леонідович,
Дніпропетровський національний університет
ім. О. Гончара,
декан факультету міжнародної економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Костишина Тетяна Адамівна,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і
торгівлі»,
завідувач кафедри управління персоналом і економіки
праці

кандидат економічних наук, старший науковий
співробітник

Новак Ірина Миколаївна,
Інститут демографії та соціальних досліджень
імені М. В. Птухи НАН України,
провідний науковий співробітник відділу економіки
праці

Захист відбудеться «23» червня 2011 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр К 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті за адресою: пров. Інженерний, 1-а, м. Харків, 61001.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету за адресою: пров. Інженерний, 1-а, м. Харків, 61001.

Автореферат розісланий «20» травня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Ю. Гончарова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах виходу з фінансово-економічної кризи, коли Україні необхідно формувати нові раціональні стандарти життя, модель поведінки і добробуту, яка б надавала можливості користуватися всіма благами цивілізації, ошадливо ставитися до природи та її ресурсів, виховувати здорову, освічену і духовно багату людину, використання інституту соціальної відповідальності в процесі управління сучасною корпорацією набуває особливого значення.

Сутність та доцільність впровадження інституту соціальної відповідальності корпорацій (СВК) як інструменту співпраці та партнерства держави і бізнес-середовища, засобу удосконалення системи соціально-трудова відносин в період системної трансформації економіки є предметом активних дискусій в наукових, суспільних та бізнес-колах. Провідні міжнародні організації (ООН, Міжнародна організація з сертифікації, Світовий Банк, ЮНЕСКО та ін.) реалізують різноманітні дослідницькі проекти в цій області. Проблематика функціонування системи корпоративного управління в цілому та соціальної відповідальності корпорацій зокрема, посідає важливе місце в дослідженнях наступних зарубіжних вчених: І. Беляєвої, Ю. Благова, А. Берлі, Г. Боуена, Е. Брігхема, М. Ван Марревік, Н. Джакобі, К. Девіса, Т. Дональдсона, П. Дракера, А. Керолла, М. І. Ліборакиної, Г. Мінза, Дж. Муна, Д. Меттена, Л. Престона, Г. Фітча, У. Фредеріка, М. Фрідмана, Р. Фрімена, В. Н. Якімця та ін.

Суттєвий внесок у дослідження проблем функціонування системи соціально-трудова відносин зробили вітчизняні вчені О. А. Грішнова, В. В. Дорофієнко, А. М. Колот, Т. А. Костишина, В. І. Куценко, Е. М. Лібанова, Н. Д. Лук'янченко, Л. А. Лутай, В. В. Онікієнко та ін. Різноманітні аспекти функціонування корпорацій та їх соціальної відповідальності, а також споріднені з ними проблеми висвітлені в працях вітчизняних вчених О. І. Амоші, В. А. Євтушевського, О. М. Костюка, Д. Г. Лук'яненка, Г. В. Назарової, А. С. Поважного, В. С. Пономаренка, І. Л. Сазонця, М. Г. Чумаченко, О. М. Ястремської та ін. Разом з тим необхідно зазначити, що недостатньо повним та систематизованим є підхід до висвітлення сутності, економічної природи та значення соціальної відповідальності корпорацій в цілому та в системі соціально-трудова відносин зокрема, оскільки в дослідженнях розглядаються окремі складові соціальної відповідальності, потребує удосконалення інструментарій соціальної відповідальності корпорацій, вимагають уточнення методичні підходи до оцінки СВК та ін. Актуальність та недостатня розробленість зазначених питань зумовили вибір теми, постановку мети та основних завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає основним напрямкам наукових досліджень Черкаського державного технологічного університету, які проводились за темами: «Регіональні аспекти інноваційної та інвестиційної діяльності і їх роль у вирішенні соціально-економічних проблем регіону» (номер державної реєстрації 0106U004488), в межах якої здобувачем визначено місце і роль соціальної відповідальності корпорацій в підвищенні інвестиційної привабливості регіону, систематизовано підходи до оцінювання ефективності корпоративного управління, «Сучасний агропромисловий

комплекс України та його роль у вирішенні продовольчого забезпечення регіонів України» (державний реєстраційний номер 0109U002741), у межах якої здобувачем проведено аналіз стану використання людських ресурсів корпорацій регіонального АПК та запропоновано основні напрями інтенсифікації розвитку регіональних АПК з використанням інституту СВК.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретичних і методичних положень, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин. Для досягнення поставленої мети в роботі було вирішено такі завдання:

визначити поняття «соціальна відповідальність корпорацій», її місце в системі соціально-трудова відносин;

уточнити основні складові соціальної відповідальності корпорацій як інституту в системі соціально-трудова відносин;

узагальнити світовий досвід соціальної відповідальності корпорацій;

проаналізувати стан соціально-трудова відносин в Україні;

визначити основні тенденції соціальної відповідальності корпорацій України;

уточнити сутність дивідендної політики як інструменту соціальної відповідальності корпорацій, проаналізувати дивідендну політику корпорацій;

обґрунтувати і розробити методичний підхід до визначення якісного стану соціальної відповідальності корпорацій з використанням опитування як методу соціологічного дослідження;

розробити методичний підхід до кількісної оцінки стану соціальної відповідальності корпорацій;

розробити методичні рекомендації щодо підготовки соціальної (нефінансової) звітності.

Об'єктом дослідження є процес функціонування соціальної відповідальності корпорацій в соціально орієнтованій економіці.

Предметом дослідження є теоретичні положення та науково-методичні підходи щодо забезпечення соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали наукові праці провідних сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблем корпоративного управління, соціальної відповідальності та соціально-трудова відносин. В процесі дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: *монографічний* (для узагальнення теоретико-методичних засад соціальної відповідальності корпорацій), *аналізу і синтезу, індукції та дедукції* (для постановки проблеми дослідження, деталізації та уточнення його предмету), *системний аналіз* (для уточнення сутності понять «соціально-трудова відносини», «соціальна відповідальність корпорацій», «дивідендна політика», дослідження системи соціально-трудова відносин), *класифікаційно-аналітичний метод* (для здійснення типізації підходів до соціальної відповідальності), *статистичний аналіз* (для узагальнення факторів і показників СВК), *метод експертних оцінок* (для оцінки соціальної відповідальності корпорацій), *графічний* (для наочного та схематичного зображення теоретичних і

практичних результатів дослідження).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, матеріали періодичних видань, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, ООН, Програми Розвитку ООН в Україні, Міжнародної організації з сертифікації, Світового банку, інших міжнародних організацій та установ, дані статистичної та соціальної звітності вітчизняних корпорацій, результати соціально-економічних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:

вперше:

визначено та сутнісно наповнено основні складові інституту соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин, які сформовані на основі управлінської та інституційної парадигм, а також теорії стейкхолдерів; відмінність запропонованих складових полягає у виділенні формальних та неформальних інституційних норм СВК, формуванні ланцюга цінностей соціальної відповідальності та ієрархічної послідовності базових стейкхолдерів корпорації;

удосконалено:

визначення поняття соціальної відповідальності корпорацій, відмінність якого полягає у розгляді соціальної відповідальності як соціально-економічного інституту, що функціонує як відкрита система взаємодії корпорації та її стейкхолдерів і сприяє скороченню трансакційних витрат, розв'язанню конфлікту інтересів та набуттю корпорацією стійких конкурентних переваг шляхом використання соціальних інвестицій, соціальної звітності, соціального партнерства, дивідендної політики та корпоративних комунікацій;

визначення дивідендної політики корпорації, яка, на відміну від існуючих, спрямована на оптимізацію споживаної та капіталізованої частин прибутку з метою врахування інтересів зацікавлених сторін і сталого розвитку корпорації та є інструментом її соціальної відповідальності, складовою партиципативної організаційної культури і корпоративного управління;

методичний підхід до визначення якісного стану соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин, особливістю якого є врахування розмежованого типового переліку соціально-відповідальних заходів на обов'язкові та необов'язкові (добровільні) з використанням опитування працівників як методу соціологічного дослідження;

методичний підхід до кількісної оцінки стану соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин, особливістю якого полягає у використанні запропонованої системи часткових показників соціальної відповідальності, що складається з шести груп (загальних і за предметними областями: оплати праці, зайнятості, охорони праці, охорони здоров'я, навчання працівників) та інтегрального рейтингового показника соціальної відповідальності корпорацій;

дістали подальшого розвитку:

склад та змістовність основних функцій соціальної відповідальності корпорацій, відмінністю яких є додаткове виокремлення двох груп функцій: соціально-економічних (перерозподілу, організаційно-господарська, регулююча,

відтворювальна, мотиваційно-оптимізаційна, природоохоронна) та соціально-культурних (нормативно-етична, культурологічна, ідеологічна);

методичні рекомендації до підготовки соціального звіту корпорацій, особливістю яких є використання міжнародних стандартів нефінансової звітності GRI та виокремлення показників зовнішньої та внутрішньої результативності соціальної відповідальності корпорації, що адаптовані до існуючої системи статистичної звітності в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методичного забезпечення для кількісної та якісної оцінки корпораціями стану соціальної відповідальності, розробки програм з її удосконалення, підвищення ефективності використання дивідендної політики, підготовки соціальної звітності. Практичне використання запропонованих у роботі науково-практичних та методичних рекомендацій забезпечить формування стійких конкурентних переваг корпорацій та сталість їх розвитку.

Запропоновані в дисертації висновки та рекомендації знайшли прикладне застосування в діяльності Головного управління праці та соціального захисту населення Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 2570/01-03 від 14.09.2010 року), філії ЗАТ «Київстар Дж.Ес.Ем.» у м. Дніпропетровську (довідка № 6378/8/01/03/00 від 22.11.2010 року), Черкаського обласного об'єднання колгоспних ринків облспоживспілки (довідка № 125 від 22.12.2009 року), Черкаської обласної спілки споживчих товариств (довідка № 485/01-03 від 07.04.2010 року).

Основні наукові результати дисертаційного дослідження використовуються також у навчальному процесі Черкаського державного технічного університету при викладанні дисциплін «Корпоративне управління», «Менеджмент організацій», «Управління персоналом», «Муніципальний менеджмент», «Менеджмент підприємств міського господарства» (довідка № 1542/01-03 від 27.10.2010 року); у навчальному процесі Черкаської філії ПВНЗ «Європейський університет» при викладанні дисциплін «Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств», «Основи корпоративного управління» (довідка № 269-1/05 від 18.10.2010 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною роботою. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті положення, які є результатом особистого дослідження здобувача. Внесок автора в роботи, що виконані у співавторстві, конкретизовано у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та рекомендації дисертації доповідалися на 16 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Управління інноваційним розвитком підприємств України в умовах світових інтеграційних процесів» (м. Дніпропетровськ, 9-10 листопада 2007 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами» (м. Жовті Води, 23-24 лютого 2007 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Новітня цивілізація: проблеми становлення і трансформації» (м. Дніпропетровськ, 22-23 травня 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Моніторинг, моделювання та менеджмент емерджентної економіки» (м. Черкаси, 13-15 травня 2008 року),

Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології та моделювання в економіці» (м. Черкаси, 19-21 травня 2009 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України» (м. Дніпропетровськ, 28-30 травня 2009 року), IV Міжнародній науковій конференції «Соціально-економічні наслідки ринкових перетворень у постсоціалістичних країнах» (м. Черкаси, 23-25 вересня 2009 року), X Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 14-16 жовтня 2009 року), II Міжнародній науково-практичній конференції «Європейська інтеграція і перспективи розвитку економічного потенціалу України» (м. Дніпропетровськ, 30-31 жовтня 2009 року), XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Фінанси України», (м. Дніпропетровськ, 19-20 травня 2010 року), XI Міжнародній Науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 6-8 жовтня 2010 року), сьомій всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціум. Наука. Культура» (м. Київ, 22-24 січня 2011 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 21 науковій роботі, загальним обсягом 5,25 ум.-друк. арк. Особисто автору належить 5,16 ум.-друк. арк., у т.ч. 5 статей у наукових фахових виданнях з економіки обсягом 2,91 ум.-друк. арк., 16 тез та матеріалів конференцій обсягом 2,25 ум.-друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки машинописного тексту, в тому числі основний текст – 203 сторінки. Робота містить 29 таблиць на 35 сторінках (6 таблиць займають 9 повних сторінок), 49 рисунків – на 45 сторінках (4 рисунки займають 4 повних сторінки), 8 додатків на 46 сторінках та список використаних літературних джерел із 303 найменувань на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито сутність науково-практичного завдання щодо підвищення соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин, визначено мету, об'єкт і предмет, сформульовано завдання дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано відомості щодо їх апробації.

У першому розділі – «Теоретичні основи соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин» визначено сутність поняття «соціальна відповідальність корпорацій», її місце в системі соціально-трудових відносин; уточнено основні складові соціальної відповідальності корпорацій як інституту в системі соціально-трудових відносин; узагальнено світовий досвід соціальної відповідальності корпорацій.

Першочерговим завданням для будь-якого суб'єкту ринку, насамперед для великих корпорацій, є побудова цілісної концепції поведінки на ринку, філософії взаємовідносин з акціонерами, працівниками, державою, діловим співтовариством, місцевими громадами, навколишнім середовищем, тощо. Узагальнення існуючих теоретичних та практичних підходів дозволило зробити висновок про відсутність

однозначного розуміння сутності поняття «соціальна відповідальність корпорацій» та переліку її основних складових. Соціальну відповідальність корпорацій в роботі запропоновано розглядати як соціально-економічний інститут, що функціонує як відкрита система, в рамках якої будується процес взаємодії корпорації та її стейкхолдерів, що сприяє скороченню трансакційних витрат, розв'язанню конфлікту інтересів та набуттю корпорацією стійких конкурентних переваг шляхом використання соціальних інвестицій, соціального партнерства, соціальної звітності, дивідендної політики та корпоративних комунікацій. Взаємодію інституту СВК як відкритої системи з внутрішнім та зовнішнім середовищем наведено на рис. 1.

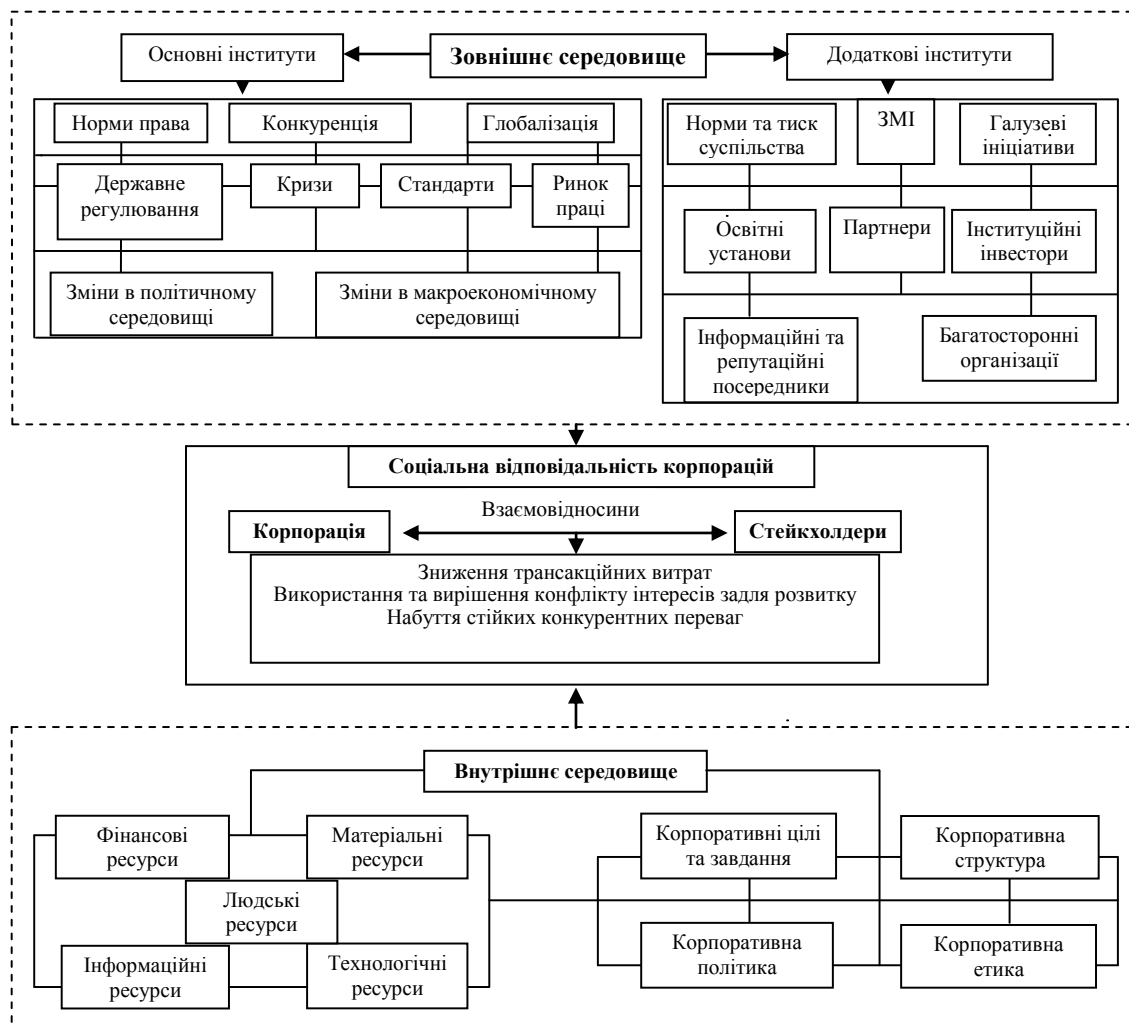

Рис. 1. Взаємодія інституту СВК з внутрішнім та зовнішнім середовищем

Основні складові інституту соціальної відповідальності, сформовані на основі управлінської та інституційної парадигм, а також теорії стейкхолдерів, представлені формальними нормами соціальної відповідальності (вищого рівня – норми чинного законодавства, що визначають обов'язкову частину соціальної відповідальності; середнього рівня – статут, внутрішньо корпоративні кодекси, положення, колективний договір, та низового рівня – індивідуальні трудові договори та контракти про найм); неформальними нормами (корпоративні цінності; традиції меценатства та філантропії, культурна спадщина; ментальні стереотипи);

інституціями, що підтримують СВК на ендогенному (нано- й мікро-) та екзогенному (мезо- макро- та мета-) рівні. Базові зацікавлені сторони розташовано в ієрархічній послідовності за ступенем важливості для корпорації: акціонери; працівники; споживачі; місцеві спільноти, громадськість; бізнес-партнери; державні інститути; некомерційні організації та фінансові інститути.

Ланцюг цінностей СВК представлено у вигляді такої послідовності: вартість для акціонерів – вартість для інших базових стейкхолдерів – стійкий розвиток корпорації – зростання вартості для акціонерів – зростання рівня соціальної відповідальності – зростання фінансових показників.

З точки зору системного підходу розглянуто складові соціальної відповідальності (рис. 2). Визначено змістовність та здійснено розподіл функцій соціальної відповідальності корпорацій на загальні (планування, організація, мотивація, контроль) та специфічні, які в свою чергу поділені на дві групи – соціально-економічні (перерозподілу, регулююча, відтворювальна, організаційно-господарська, мотиваційно-оптимізаційна; природоохоронна) та соціально-культурні (нормативно-етична, культурологічна, ідеологічна). Окреслено соціально-економічний ефект макро-, мезо- та мікрорівня, що здатна отримувати корпорація шляхом інтенсифікації соціальної відповідальності.

У другому розділі – «Аналіз стану та основних тенденцій соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин» проаналізовано стан соціально-трудова відносин в Україні; визначено основні тенденції соціальної відповідальності корпорацій; уточнено сутність дивідендної політики як інструменту соціальної відповідальності корпорацій, проаналізовано дивідендну політику корпорацій.

Комплексний аналіз стану соціально-трудова відносин в Україні здійснено за такими основними предметними областями: зайнятість, винагорода за працю, організація та ефективність праці, рівень життя, що дозволило зробити висновки про наявність значних позитивних зрушень в розвитку соціально-трудова відносин, які мали місце впродовж 2000-2008 рр. (якщо протягом 1995-1999 рр. кількість зайнятого населення в віці 15-70 років скоротилась на 4154 тис. осіб, то за 2000-2008 роки загальний приріст зайнятого населення склав майже 1025 тис. осіб), зниження рівня безробіття (з 5,6% до 2,9% економічно активного населення працездатного віку та з 4,2% до 2,1% населення працездатного віку), скорочення його середньої тривалості (з 10 до 6 місяців), зменшення навантаження населення на одне вільне робоче місце (з 17 до 4 осіб).

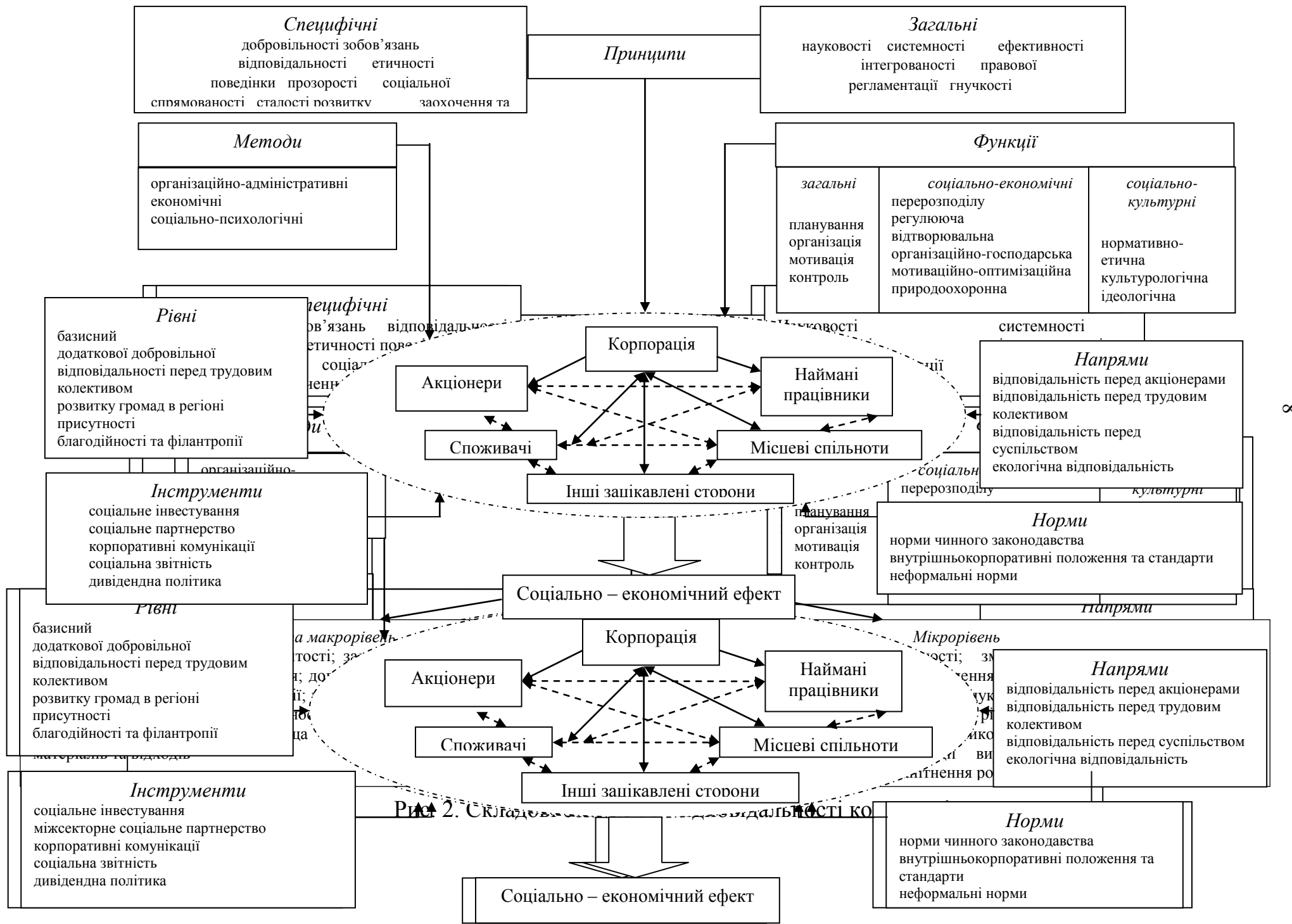

Рис. 2. Структура соціальної відповідальності ко...

На фоні загального спаду обсягів виробництва, спричиненого фінансово-економічною кризою, отримані здобутки були майже зведені нанівець (на 781 тис. осіб скоротилася чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років, рівень безробіття в країні є одним з найвищих по країнам СНД, на 10% зменшилась реальна заробітна плата). Майже 30 % населення працездатного віку не зайнято у суспільному виробництві, а рівень економічної активності є значно нижчим, ніж у країнах ЄС. Значна тінізація ринку праці в 2009 р. свідчить про відсутність соціальної відповідальності у більшості суб'єктів господарювання по відношенню до найманих працівників.

У роботі визначено основні тенденції СВК, найбільш значущими з яких є: недооцінка власниками ролі соціальної відповідальності в отриманні конкурентних переваг корпорацією, впровадження соціальної відповідальності в практику корпоративного управління лише в частині дотримання обов'язкових (законодавчо визначених) норм. Зазвичай соціальна активність корпорації вбачається лише в благодійництві та філантропії, з 2009 року обсяги та напрями соціальних інвестицій були скорочені в середньому на 30% переважною більшістю корпорацій.

У дисертації досліджено основні проблеми, що ускладнюють функціонування інституту СВК, серед яких: відсутність єдиної термінології СВК; однобічне розуміння концепції і питань, які охоплює СВК; розуміння СВК в контексті бізнес-організації, що не відповідає новому стандарту ISO 26000; відсутність концепції розвитку соціальної відповідальності корпорацій в Україні та узгодженості дій між різними організаціями; недосконалість нормативно-правової бази та податкового законодавства; низький рівень сприйняття соціальної відповідальності вищою управлінською ланкою більшості суб'єктів господарювання. Основними рушійними силами розвитку СВК на екзогенному рівні повинні стати: формування чітко окресленої державної політики щодо СВК, усталення законодавчої бази, підтримка органами місцевої влади соціальних ініціатив корпорацій, єдина для всіх учасників економічного простору прозора податкова політика.

Аналіз дивідендних виплат вітчизняних акціонерних товариств (рис.3) свідчить про недостатню увагу до тих конкурентних переваг, які може забезпечити прозора та дієва дивідендна політика.

Встановлено наявність суттєвої різниці між практикою дивідендних виплат вітчизняних корпорацій (лише 2% від загальної кількості виплачують дивіденди, які становлять в середньому біля 8% прибутку, при цьому виплата дивідендів в основному ініціюється державою в тих корпораціях, де остання є акціонером) та зарубіжних корпорацій (виплата дивідендів 90% корпоративного сектору, середній рівень дивідендних виплат – не нижче 20% від чистого прибутку). В роботі обґрунтовані додаткові фіскальні переваги виплати дивідендів, що отримали корпорації з моменту набрання чинності Податковим кодексом України.

Уточнено зміст дивідендної політики, яку запропоновано розглядати як складову корпоративного управління, пов'язану з управлінням дивідендами, що відповідає загальній корпоративній ідеології і спрямована на оптимізацію споживаної та капіталізованої частин прибутку з метою врахування інтересів зацікавлених сторін та сталого розвитку. Вона підпорядковується стратегії корпоративного розвитку та мотивує працівників-акціонерів до інтенсифікації праці

як інструмент соціальної відповідальності корпорації та складова партиципативної організаційної культури.

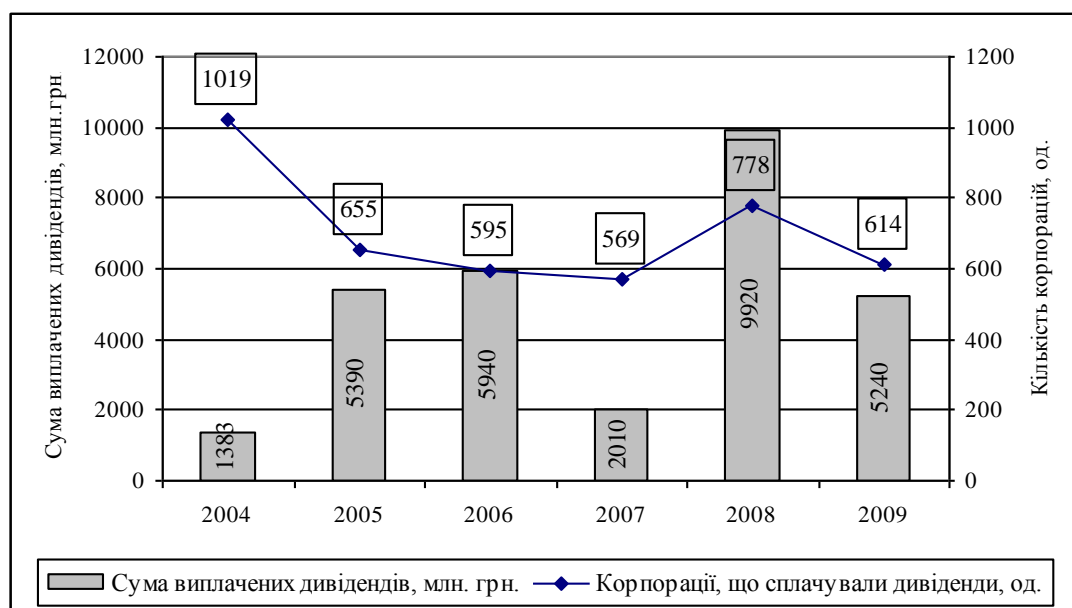

Рис. 3. Динаміка виплати дивідендів корпораціями

Враховання високого рівня невизначеності зовнішнього середовища корпорацій надало можливість стверджувати, що найбільш доцільною для корпорацій зі значною кількістю міноритарних акціонерів-інсайдерів є політика фіксованих дивідендних виплат, яка, в разі позитивних змін на макрорівні, може бути трансформована в політику фіксованих дивідендних виплат та екстра-дивідендів, з часткою дивідендних виплат не менше 15% від чистого прибутку.

У третьому розділі – «Удосконалення методичного забезпечення соціальної відповідальності корпорацій» розроблено методичний підхід до визначення якісного стану соціальної відповідальності корпорацій; запропоновано методичний підхід до кількісної оцінки стану соціальної відповідальності корпорацій, розроблено методичні рекомендації щодо підготовки соціальної (нефінансової) звітності.

Вивчення матеріалів, оприлюднених корпораціями щодо їх соціальних ініціатив та здобутків в царині соціальної відповідальності, їх порівняння з результатами аналізу стану соціально-трудових відносин в країні, обумовило необхідність розробки методичного підходу до визначення якісного стану СВК. Проведено анкетування працівників корпорацій за допомогою розробленої анкети, запитання якої поділені на два блоки: ті що стосуються обов'язкової та додаткової соціальної відповідальності. Використання запропонованого в роботі методичного підходу до обробки результатів анкетування (рис.4) забезпечить достовірну оцінку якісного стану соціальної відповідальності корпорації в системі соціально-трудових відносин в процесі його аналізу. Розроблений методичний підхід є дієвим інструментом оцінки достовірності соціальної звітності корпорації не тільки з боку внутрішнього контролю, а й в процесі зовнішнього аудиту.

**Часткові показники кількісної оцінки стану соціальної відповідальності
корпорацій в системі соціально-трудових відносин**

	Предметна область	Показник	Тип показника*
1.	Загальні	Індекс соціальної відповідальності	СТ
2.		Індекс перспективного розвитку	СТ
3.		Співвідношення соціальних інвестицій та прибутку	СТ
4.		Середній обсяг соціальних інвестицій, що припадає на одного працівника корпорації	СТ
5.		Частка соціальних інвестицій в сумарному обсязі продаж	СТ
6.		Співвідношення частки соціальних інвестицій в прибутку корпорації з середньою часткою соціальних інвестицій корпорацій, за якими проводилося дослідження, в сумарному обсязі їх прибутків	СТ
7.		Показник комплексності соціальної діяльності корпорації	СТ
8.		Кількість приписів уповноважених органів у зв'язку з недотриманням норм чинного законодавства про працю	ДСТ
9.		Сума штрафних санкцій, накладених на корпорацію за недотримання умов чинного законодавства про працю в розрахунку на одного працівника	ДСТ
10.	Оплата праці	Співвідношення середнього розміру заробітної плати працівників корпорації з середнім по галузі	СТ
11.		Співвідношення середнього розміру заробітної плати промислово-виробничого персоналу корпорації з середнім розміром заробітної плати ПВП по галузі	СТ
12.		Частка заробітної плати, що виплачувалась з затримкою, в середньомісячній заробітній платі працівників	ДСТ
13.		Питома вага премій, заохочувальних та компенсаційних виплат в фонді оплати праці (в розрахунку на одного працівника)	СТ
14.		Частка витрат на оплату праці в собівартості продукції	СТ
15.	Охорона праці	Витрати на покращення умов праці в розрахунку на одного працівника корпорації	СТ
16.		Коефіцієнт виробничого травматизму	ДСТ
17.		Абсолютна зміна коефіцієнту виробничого травматизму впродовж досліджуваного періоду	СТ
18.	Зайнятість	Частка звільнених протягом досліджуваного періоду з ініціативи роботодавця в загальній чисельності працівників	ДСТ
19.		Коефіцієнт плинності кадрів	ДСТ
20.	Навчання персоналу	Частка працівників, які пройшли впродовж останніх трьох років підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації коштом корпорації в середньосписковій чисельності працівників	СТ
21.		Витрати корпорації на підвищення кваліфікації, навчання, перепідготовку в розрахунку на одного працівника	СТ
22.	Охорона здоров'я	Частка працівників, що проходять щорічний медичний огляд коштом корпорації в загальній чисельності працівників	СТ
23.		Витрати корпорації на охорону здоров'я працівників в розрахунку на одного працівника	СТ
24.		Частка працівників, оздоровлення яких частково або повністю фінансується корпорацією, в загальній чисельності працівників	СТ

* СТ- стимулятор ; ДСТ - дестимулятор

Найнижчий інтегральний рейтинговий показник 2008 р. належить ВАТ Павлоградвугілля (4,91), 2009 р. – ВАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» (4,84) (рис. 5). Незначні зміни інтегральних рейтингових показників СВК мали місце на

ВАТ ЦГЗК (з 4,08 у 2008 р. до 3,96 у 2009 р.), ВАТ МК «Азовсталь» (з 4,02 до 4,11 в 2008 та 2009 рр. відповідно) та ВАТ «Краснодонвугілля» (з 4,47 до 4,15).

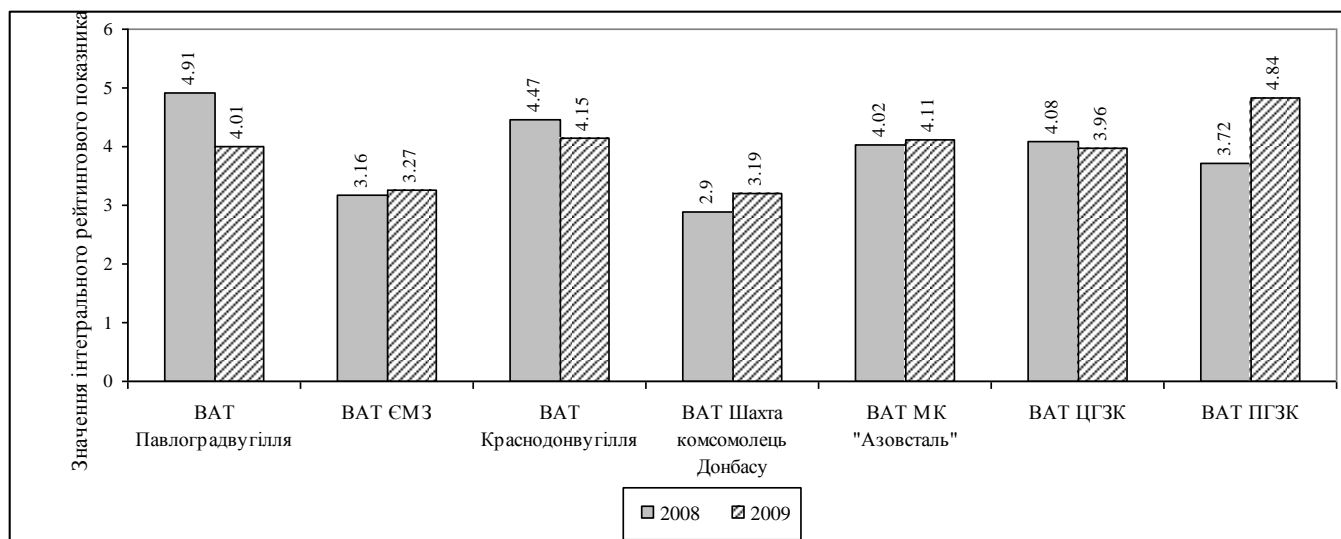

Рис 5. Інтегральні рейтингові показники соціальної відповідальності корпорацій

Узагальнення підходів до формування соціальної звітності, викладених в науково-методичних джерелах та оприлюднених нефінансових звітах вітчизняних корпорацій, дозволило сформулювати методичні рекомендації до підготовки соціального звіту корпорацій, особливістю яких є використання міжнародних стандартів нефінансової звітності GRI та виокремлення показників зовнішньої та внутрішньої результативності соціально відповідальних дій корпорації, що адаптовані до існуючої в Україні системи статистичної звітності.

В методичних рекомендаціях дістало подальшого розвитку визначення соціального (нефінансового звіту), під яким запропоновано розуміти систематизований та структурований опис досягнутих корпорацією результатів щодо соціальної відповідальності за трьома ключовими аспектами: економічним, соціальним та екологічним. Узагальнено принципи підготовки соціального звіту, уточнено склад його базових елементів (загальний опис стратегії корпорації, її характеристика, показники звіту). Доведено, що підготовка соціальної звітності за запропонованими методичними рекомендаціями забезпечить корпораціям та зацікавленим сторонам можливість для здійснення порівняльного аналізу соціальної відповідальності, врахування інтересів зовнішніх та внутрішніх зацікавлених сторін, обсягу зусиль та соціальних інвестицій корпорації на ендогенному та екзогенному рівні, що, в свою чергу, забезпечить можливість для корпорації більш якісного та обґрунтованого планування майбутнього розвитку, а для зацікавлених сторін – можливість обґрунтованого вибору об'єктів інвестування, місць працевлаштування, партнерів, виробників товарів та послуг тощо.

ВИСНОВКИ

Одержані в ході дослідження результати дозволяють вирішити важливе науково-практичне завдання з узагальнення і розвитку теоретичних і методичних

положень, розробки практичних рекомендацій щодо підвищення соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин. Основні висновки та результати дослідження полягають у такому.

1. Соціальна відповідальність є невід'ємним елементом системи соціально-трудова відносин, систематизоване використання якого в комплексі з іншими елементами останньої оптимізує її функціонування, створюючи додаткові соціальні та економічні ефекти для учасників соціально-трудова відносин. Відмінністю запропонованого поняття є його визначення як соціально-економічного інституту, що функціонує як відкрита система та сприяє набуттю конкурентних переваг на основі використання соціальних інвестицій, соціальної звітності, соціального партнерства, дивідендної політики та корпоративних комунікацій.

2. Інституційний аналіз СВК з використанням *управлінської парадигми та теорії стейкхолдерів* дозволив визначити, сутнісно наповнити та структурувати основні складові інституту соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин, а саме: *формальні та неформальні інституційні норми СВК*, інституції, що підтримують СВК на ендогенному та екзогенному (мезо-макро- та мета-) рівні, *уточнити склад та розробити схему взаємозв'язків базових компонентів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування СВК як відкритої системи*. В умовах соціально-орієнтованої економіки переважною для формування стійких конкурентних переваг корпорації є запропонована ієрархічна послідовність її стейкхолдерів: акціонери; працівники; споживачі; місцеві спільноти, громадськість; бізнес-партнери; державні інститути; некомерційні організації та фінансові інститути.

3. Узагальнення світового досвіду функціонування СВК дозволило обґрунтувати взаємозв'язок між соціальною відповідальністю та конкурентними перевагами корпорації, встановити, що соціальна відповідальність може бути ефективно реалізована лише в умовах демократії та вільної конкуренції. Глобалізаційні процеси стимулюють корпорації до посилення соціальної відповідальності, яка в сучасних умовах господарювання є основою конкурентоспроможності останніх як на локальних, так і на міжнародних ринках. Дотримання принципів соціальної відповідальності дозволяє покращити внутрішньокорпоративну атмосферу, зміцнити репутацію та імідж корпорації на ендогенному та екзогенному рівнях, підвищити рівень лояльності працівників до корпорації та побудувати ефективну систему мотивації персоналу.

4. Деформована структура виробництва та розбалансованість економіки, значне розшарування населення за рівнем доходів, незадовільний стан соціального діалогу та соціального партнерства – найвагоміші чинники, що гальмували процеси розвитку соціально-трудова відносин впродовж 2000-2008 рр., а також були передумовою значного погіршення стану СТВ у 2009 році, каталізатором якого виступила світова фінансово-економічна криза. Прискорення стабілізації та покращення стану соціально-трудова відносин в посткризовому періоді можливе за умов інтенсифікації використання соціальної відповідальності.

5. Основними тенденціями, які притаманні СВК, є недооцінка власниками ролі соціальної відповідальності в отриманні конкурентних переваг корпорацією, впровадження соціальної відповідальності в практику корпоративного управління

лише в частині дотримання обов'язкових (законодавчо визначених) норм. Ці тенденції зумовлюють існування проблем, що унеможливають ефективне функціонування інституту СВК на сучасному етапі розвитку корпоративізму в Україні: відсутність ідеології соціально-відповідального бізнесу, національних стандартів та концепції розвитку соціальної відповідальності корпорацій, єдиної термінології СВК, значна варіативність форм соціальної активності окремих суб'єктів господарювання.

6. У вітчизняній практиці корпоративного управління формування та використання дивідендної політики відбувається переважно внаслідок державного регуляторного впливу в тих корпораціях, де держава є акціонером, тоді як зарубіжний досвід свідчить про дієвість використання дивідендної політики з метою оптимізації споживаної та капіталізованої частин прибутку для врахування інтересів зацікавлених сторін та сталого розвитку корпорації, як інструменту СВК. Доведено, що дивідендна політика як інструмент соціальної відповідальності корпорацій, складова партиципативної організаційної культури та корпоративного управління, відповідає загальній корпоративній ідеології та через функцію перерозподілу забезпечує додаткову мотивацію найманих працівників – акціонерів корпорації до підвищення продуктивності праці.

7. Визначення якісного стану соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин запропоновано проводити за розробленим методичним підходом з використанням опитування як методу соціологічного дослідження. Розроблена анкета для внутрішньокорпоративного опитування складається з двох груп запитань: перша – запитання, що дозволяють з'ясувати відповідальність корпорації щодо обов'язкових норм соціальної відповідальності, друга – містить запитання, що дозволяють визначити обсяг необов'язкової (добровільної) відповідальності. Порядок обробки результатів опитування передбачає визначення середніх балів по першому та другому блокам питань з подальшим встановленням рівня соціальної відповідальності корпорації за запропонованим підходом.

8. Розроблено методичний підхід до кількісної оцінки стану соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудова відносин, в межах якого визначено шість етапів: цілевстановлення; вибору методів дослідження; проектний; збору та обробки інформації, аналітичний та заключний, сформовано систему часткових показників СВК за предметними областями (загальні, показники зайнятості, оплати праці, охорони праці, навчання та охорони здоров'я працівників) та інтегрального рейтингового показника, що дозволяє здійснити порівняльний аналіз соціальної відповідальності корпорацій та розробити відповідні заходи з її покращення.

9. Розроблено методичні рекомендації до підготовки соціального звіту корпорації шляхом узагальнення норм міжнародних стандартів з соціальної звітності та їх адаптації до національної системи обліку і звітності. Показники результативності соціальної відповідальності корпорацій поділено на дві групи: показники внутрішньої та зовнішньої результативності. Такий розподіл забезпечить корпорації та зацікавленим сторонам можливість порівняння соціальної відповідальності корпорацій щодо врахування інтересів зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів, що, в свою чергу, уможливує більш якісне та обґрунтоване планування майбутнього розвитку корпорацій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Березіна О. Ю. Дивідендна політика як складова партиципативної організаційної культури корпорацій / О. Ю. Березіна // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2008. – Вип. 20. – С. 121–125.
2. Березіна О. Ю. Теоретичні засади формування дивідендної політики корпорацій / О. Ю. Березіна // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2009. – Вип. 23. – С. 193–199.
3. Березіна О. Ю. Теоретичні основи вдосконалення системи соціально-трудоких відносин в сучасних умовах / О. Ю. Березіна // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2010. – Вип. 25. – Ч. III. – Т. 1. – С. 82–90.
4. Березіна О. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «корпоративна соціальна відповідальність» / О. Ю. Березіна // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – Вип. 3 (53). – Ч. 1. – С. 223–225.
5. Березіна О. Ю. Сучасні моделі корпоративної соціальної відповідальності / О. Ю. Березіна // Економічний простір : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2010. – № 41. – С. 194–202.

Матеріали наукових конференцій

6. Березіна О. Ю. Трансформація досвіду формування дивідендної політики корпорації в площині регіональних підприємств / О. Ю. Березіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами» (м. Жовті Води, 23-24 лютого 2007 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2007. – С. 105–109.
7. Березіна О. Ю. Використання світового досвіду в процесі формування дивідендної політики акціонерного банку / О. Ю. Березіна // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Управління інноваційним розвитком підприємств України в умовах світових інтеграційних процесів» (м. Дніпропетровськ, 9-10 листопада 2007 р.). – Дніпропетровськ : ПДБА, 2007. – Т. 3. – С. 6–8.
8. Березіна О. Ю. Дивідендна політика як складова партиципативної організаційної культури корпорації / О. Ю. Березіна // Тези доповідей науково-практичної конференції молодих вчених та студентів «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища» (м. Дніпропетровськ, 18 квітня 2008 р.). – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2008. – С. 79–80.
9. Березіна О. Ю. Огляд основних факторів, що впливають на формування дивідендної політики акціонерного товариства / О. Ю. Березіна // Збірник наукових праць Першої Міжнародної науково-практичної конференції

- «Моніторинг, моделювання та менеджмент емерджентної економіки» (м. Черкаси, 13-15 травня 2008 р.). – Черкаси : Брама-Україна, 2008. – С. 26–27.
10. Березіна О. Ю. Аналіз рівня доходності дивідендів на стадії формування інвестиційного портфеля / О. Ю. Березіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Новітня цивілізація: проблеми становлення і трансформації» (м. Дніпропетровськ, 22-23 травня 2008 р.). – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2008. – С. 164–165.
 11. Березіна О. Ю. Соціальна відповідальність як фактор підвищення конкурентоспроможності корпорації / О. Ю. Березіна // Збірник матеріалів науково-практичного семінару «Розвиток економічних відносин між Україною та Німеччиною» (м. Дніпропетровськ, 12-13 червня 2008 р.). – Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. – С. 77–79.
 12. Березіна О. Ю. Проблеми та перспективи виходу України з кризи / О. Ю. Березіна // Матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси України» (м. Дніпропетровськ, 10-11 квітня 2009 р.). – Дніпропетровськ : ПДБА, 2009. – Т. 1. – С. 10–12.
 13. Березіна О. Ю. Соціальна спрямованість дивідендної політики корпорації / О. Ю. Березіна // Тези доповідей IV регіональної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища» (м. Дніпропетровськ, 24-25 квітня 2009 р.). – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2009. – Т. 2. – С. 8–10.
 14. Березіна О. Ю. Використання зарубіжного досвіду в процесі формування соціальної політики акціонерного товариства / О. Ю. Березіна // Збірник наукових праць Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології та моделювання в економіці» (м. Черкаси, 19-21 травня 2009 р.). – Черкаси : Брама-Україна, 2009. – С. 41–42.
 15. Березіна О. Ю. Формування системи соціальної відповідальності корпорацій / О. Ю. Березіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України» (м. Дніпропетровськ, 28-30 травня 2009 р.). – Дніпропетровськ : НГУ, 2009. – Т. 1. – С. 75–76.
 16. Сазонець І. Л. Програма зменшення інвестиційних ризиків міноритарних акціонерів: внутрішньокорпоративний аспект / І. Л. Сазонець, О. Ю. Березіна // Збірник матеріалів IV міжнародної наукової конференції «Соціально-економічні наслідки ринкових перетворень у постсоціалістичних країнах» (м. Черкаси, 23-25 вересня 2009 р.). – Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – Т. 2. – С. 75–78.
Особистий внесок автора: узагальнення закордонного досвіду реінвестування дивідендів.
 17. Березіна О. Ю. Формування національної моделі корпоративної соціальної відповідальності / О. Ю. Березіна // Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 14–16 жовтня 2009 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2009. – Т. 2. – С. 19–22.
 18. Березіна О. Ю. Участь українських корпорацій в світових соціальних ініціативах / О. Ю. Березіна // Матеріали Другої міжнародної науково-практичної

конференції «Європейська інтеграція і перспективи розвитку економічного потенціалу України» (м. Дніпропетровськ, 30-31 жовтня 2009 р.). – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2009. – Т. 1. – С. 10–13.

19. Березіна О. Ю. Економічні вигоди реалізації концепції соціальної відповідальності корпорацій / О. Ю. Березіна // Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси України» (м. Дніпропетровськ, 19-20 травня 2010 р.). – Дніпропетровськ : ПП Біла К. О., 2010. – Т. 7. – С. 3–5.
20. Березіна О. Ю. Формування системи соціального партнерства в сучасних умовах господарювання / О. Ю. Березіна // Матеріали XI Міжнародної Науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 6-8 жовтня 2010 року). – Черкаси : ЧДТУ, 2010. – Т. II. – С. 126–129.
21. Березіна О. Ю. Використання соціальної звітності в процесі стратегічного управління корпорацією / О. Ю. Березіна // Матеріали сьомої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Соціум. Наука. Культура», (м. Київ, 22-24 січня 2011 р.) – Київ : ТОВ «ТК Меганом», 2011 – Т. I. – С. 6–8.

АНОТАЦІЯ

Березіна О.Ю. Соціальна відповідальність корпорацій в системі соціально-трудових відносин. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. – Харківський національний економічний університет, Харків, 2011.

Дисертацію присвячено розвитку теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин.

Досліджено теоретичні основи та уточнено сутність і складові соціальної відповідальності корпорацій в системі соціально-трудових відносин, визначено функції соціальної відповідальності. Досліджено стан і тенденції розвитку соціально-трудових відносин в Україні, визначено особливості функціонування соціальної відповідальності корпорацій в сучасних економічних умовах, дано оцінку ефективності використання інституту СВК та окремих його інструментів вітчизняними корпораціями, досліджено стан дивідендних виплат та особливості формування дивідендної політики, обґрунтовано доцільність використання дивідендної політики як інструменту соціальної відповідальності корпорацій, що активізує мотивацію працівників до результативної праці.

Розроблено методичний підхід до визначення якісного стану соціальної відповідальності з використанням методів соціологічного дослідження. Запропоновано методичний підхід до кількісної оцінки стану соціальної відповідальності корпорацій на підставі якого здійснено оцінку СВК семи корпорацій Групи компаній СКМ. Розроблено методичні рекомендації по підготовці соціальної (нефінансової) звітності корпорації.

Ключові слова: соціально-трудові відносини, соціальна відповідальність корпорацій, дивідендна політика, якісний стан соціальної відповідальності, кількісна оцінка стану соціальної відповідальності корпорації, соціальна звітність.

АННОТАЦИЯ

Березина О.Ю. Социальная ответственность корпораций в системе социально-трудовых отношений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.07 – демография, экономика труда, социальная экономика и политика. – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2011.

Диссертация посвящена развитию теоретико-методических положений, практических рекомендаций относительно повышения социальной ответственности корпораций (СОК) в системе социально-трудовых отношений.

Обобщены теоретические подходы к определению категорий «социально-трудовые отношения», «социальная ответственность корпораций», уточнены и классифицированы основные составляющие СОК в системе социально-трудовых отношений, выделены и структурированы формальные и неформальные нормы, построена иерархия стейкхолдеров корпорации.

Исследовано состояние, определены тенденции развития социально-трудовых отношений в Украине, особенности функционирования социальной ответственности корпораций в современных экономических условиях, проблемы в сфере социально-трудовых отношений в целом и социальной ответственности корпораций в частности. Дана оценка эффективности использования института СОК и отдельных его инструментов отечественными корпорациями, исследовано состояние дивидендных выплат, обоснована целесообразность использования дивидендной политики как инструмента социальной ответственности корпораций.

Разработан методический подход к оценке качественного состояния социальной ответственности с использованием методов социологического исследования. Разработана анкета опроса экспертов, работающих в системе корпоративного управления, обработка результатов которой предусматривает использование методов корреляционного анализа, что позволяет уточнить взаимосвязи между экспертными оценками и характеристиками экспертов. Кроме того, проведено интра-корпоративное анкетирование работников. Использование предложенного в работе порядка обработки результатов анкетирования обеспечит достоверную оценку состояния социальной ответственности корпорации в системе социально-трудовых отношений. Предлагается использование методического подхода как при внутреннем контроле, так и в процессе подтверждения социальной отчетности корпорации внешними аудиторами.

Предложен методический подход к количественной оценке состояния социальной ответственности корпораций, который предполагает использование системы частичных (24), сгруппированных в шесть групп (общие и по предметным областям: оплата труда, занятость, охрана труда, охрана здоровья, обучение работников), и интегрального рейтингового показателей СОК. Методический подход апробирован в ходе оценки состояния социальной ответственности семи корпораций Группы компаний СКМ.

В методических рекомендациях по подготовке социальной (нефинансовой) отчетности, предложенных в работе, уточнено определение социального (нефинансового) отчета, обобщены принципы и уточнен состав его базовых элементов. Методические рекомендации подготовлены с использованием

международного стандарта нефинансовой отчетности GRI. Показатели социальной ответственности разделены на две группы : внутренней и внешней результативности. Подготовка социальной отчетности с использованием предложенных в работе методических рекомендаций обеспечит корпорации и заинтересованным сторонам возможность для сравнительного анализа состояния социальной ответственности, что в последующем позволит корпорации более качественно планировать развитие, а стейкхолдерам – обоснованно выбирать объекты инвестирования, места трудоустройства, бизнес-партнеров, производителей товаров и услуг и т.д.

Ключевые слова: социально-трудовые отношения, социальная ответственность корпораций, дивидендная политика, качественное состояние социальной ответственности, количественная оценка состояния социальной ответственности корпорации, социальная отчетность.

SUMMARY

Berezina O.Yu. Social responsibility of corporations in the system of social-labor relations. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of the Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.07 – demography, labor economics, social economics and policy. – Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2011.

The thesis is devoted to the development of theoretical and methodic principles, practical recommendations as to the increasing of social responsibility of corporations in the system of social and labor relations.

Theoretical foundations to the determination of essence, content and components of social responsibility of corporations in the system of social and labor relations are investigated, the functions of social responsibility are determined. The state and tendencies of social and labor relations in Ukraine are investigated, the peculiarities of the functioning of CSR in the current economic conditions are determined, the estimations of effectiveness of using CSR institute and its instruments by national corporations is given, the state of dividend payments and peculiarities of dividend policy formation are investigated, the expediency of using dividend policy as an instrument of CSR which optimizes the motivation of employees to productive work is grounded.

The methodical approach of determining the qualitative estimation of CSR using the methods of sociological research is worked out. The methodical approach of the quantitative evaluations of corporate social responsibility state is suggested. Its approbation allowed estimating the social responsibility of seven corporations of SCM Group. The methodical recommendations for the preparing of social (non-financial) corporation reports are worked out.

Key words: social and labor relations, social responsibility of corporations, dividend policy, qualitative estimation of social responsibility, quantitative evaluations of corporate social responsibility, social (non-financial) reports.

Березіна Олена Юріївна

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОРПОРАЦІЙ
В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН**

Спеціальність 08.00.07 –демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 18.05.2011 Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Обсяг 0,9 ум. - друк. арк. Наклад 100 прим. Зам. № 103.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»
вул. Сумська, 37, м. Харків, 61022.
Тел. (057) 700-53-51, 714-34-26, 771-00-92, 771-00-96